

ВІДГУК

**опонента, доктора юридичних наук, професора
Савченка Андрія Володимировича на дисертацію
Драгана Ігоря Валентиновича «Філософсько-правові засади
реформування механізму реалізації кримінальної відповідальності в
сучасній Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 – Право**

1. Ступінь актуальності обраної теми. Звернення до змісту дисертації та опублікованих наукових праць Драгана Ігоря Валентиновича дає підстави зробити висновок про актуальність обраної ним теми, достатній ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень та висновків, що виносяться на захист, їх практичну значущість, а також про глибоку розробку питань, пов'язаних із філософсько-правовими засадами реформування механізму реалізації кримінальної відповідальності (далі – МРКВ) в сучасній Україні.

Так, актуальність обраної дисертантом теми дисертаційного дослідження зумовлена обов'язком держави забезпечити високий рівень добробуту громадян, що можливо тільки за умов існування правового суспільства, в якому права і свободи людини і громадянина мають належний правовий захист, а суспільні правовідносини побудовані з дотриманням принципів верховенства права та законності. Проте вчинення різноманітних протиправних діянь завдає шкоди правам людини, інтересам держави та суспільства. За цих обставин найбільшу небезпеку охоронюваним суспільним цінностям та громадському порядку становить скоєння кримінальних правопорушень.

При цьому принципово важливим завданням для Української держави є застосування найбільш важливих правових заходів протидії злочинності та притягнення осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, до кримінальної відповідальності. Звідси пріоритетного значення для забезпечення високого рівня захисту прав та свобод людини і громадянина від протиправних посягань набуває ефективність інституту кримінальної відповідальності.

Відомо, що увесь широкий спектр компонентів кримінальної відповідальності (підстави, умови, межі, структура, форми, функції, механізм її реалізації тощо) щільно взаємодіють між собою та корелюють з особливостями організації й розвитку соціальної, правової та політичної сфер. Тож ті трансформації у перелічених сферах, які наразі відбуваються в Україні у зв'язку

з втіленням політики європейської інтеграції, потребують відповідного реформування інститутів права, у тому числі й механізму застосування кримінальної відповідальності.

Наскільки дієвим буде розробка проблематики, пов'язаної з механізмом застосування кримінальної відповідальності, настільки успішно відбуватимуться реформи та втілюватимуться європейські стандарти суспільно-правових відносин. У свою чергу це передбачає звернення до норм кримінального, кримінального процесуального та кримінально-виконавчого права, а також відповідних теоретичних положень (учень, концепцій, підходів).

Проте найбільш важливим кроком, як стверджує сам дисертант, має стати дослідження проблемних питань ефективності МРКВ як фундаментальної складової механізму кримінально-правового регулювання (далі – МКПР), встановлення залежності цієї ефективності від політичних, економічних, соціальних, культурних та інших чинників дієвості норм права.

Втілення окреслених вище завдань має складнощі в теоретичному та прикладному плані, оскільки в юридичній літературі наразі відсутня єдність поглядів науковців щодо шляхів вирішення цих питань. Зокрема, особливої гостроти набувають питання визначення напрямів реформування національного кримінального законодавства в контексті тенденцій динаміки змін у сферах політичного, соціального, правового та культурного життя сучасного українського суспільства.

Отже, очевидно, що в умовах сьогодення найбільший науковий інтерес та неабияку актуальність має потреба у всебічному дослідженні впливу політичних, економічних, соціальних, культурних та інших факторів на ефективність МРКВ та трансформації його складових елементів. Цього неможливо досягти без комплексної та системної розробки філософсько-правових засад реформування МРКВ, що було успішно досягнуто в межах підготовленої І.В. Драганом дисертації.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Дисертаційна робота характеризується комплексним і системним підходом до предмета дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура дисертації повною мірою відповідає меті та завданням дослідження, дозволяє послідовно та логічно розглянути всі проблемні питання, що були визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації,

підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного, філософського та методологічного спрямувань.

Варто наголосити на обґрунтованості сформульованих дисертантом висновків, які базуються на виваженому використанні сукупності методів і підходах наукового пізнання, зокрема: соціокультурний підхід сприяв аналізу і суспільно-буттєвих детермінант специфіки та ефективності МРКВ, соціальних чинників, що істотно впливають на напрями розвитку інституту покарання. Аксіологічний підхід дав можливість дослідити роль суспільних цінностей у формуванні поведінки учасників кримінальних правовідносин, а також у визначенні напрямів реформування національної системи покарань. Історичний підхід дозволив розглянути історичні передумови формування українського правового менталітету та виявити тенденції попереднього та подальшого розвитку інституту покарання. Етносоціальний підхід дозволив дослідити вплив українського правового менталітету на розвиток інституту покарання. Цивілізаційний підхід дав змогу проаналізувати еволюцію правової свідомості в контексті глобального розвитку сучасного світу. На базі структурно-функціонального методу проаналізовано основні компоненти механізму застосування кримінальної відповідальності. Герменевтичний метод був покладений в основу тлумачення ключових термінів («реалізація», «настання», «охорона», «відновлення», «гуманізм», тощо) та уточнення їхнього змісту. Метод статистичного аналізу дозволив дослідити проблеми ефективності кримінальної відповідальності та механізму її реалізації в ході аналізу статистичних даних, соціальні детермінанти розвитку системи покарань.

Отже, досліджувані у дисертації питання розкриті на високому методологічному рівні. Зокрема, проаналізовано широкий спектр вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних, монографічних, дисертаційних робіт з окресленої проблематики (у тому числі іноземними мовами, зокрема англійською), текстів нормативно-правових документів, що свідчить про серйозний та глибокий аналіз розроблених у дисертації питань.

Загалом у дисертації І.В. Драгана здійснено філософсько-правове дослідження проблемних питань ефективності кримінальної відповідальності та механізму її реалізації, при цьому розглянуто сутність та функції позитивної (перспективної) і негативної (ретроспективної) кримінально-правової відповідальності, запропоновано шляхи реформування механізму застосування кримінальної відповідальності, зокрема вітчизняного інституту покарань, представлено цілісне бачення структури та функцій елементів МРКВ.

Аналіз наукових думок авторів у дисертанта вдало поєднується з логікою його висновків, зверненням до положень відповідних документів та їх критичною й неупередженою оцінкою, використанням практичних результатів власного дисертаційного дослідження. На підставі цього можна констатувати, що вірогідність отриманих дисертантом результатів і обґрунтованість сформульованих у роботі пропозицій спирається на потужний та вірно обраний методологічний інструментарій, теоретичну й емпіричну бази дослідження, що є свідченням репрезентативного науково-прикладного рівня роботи.

Наукова новизна отриманих дисертантом результатів полягає в тому, що за своїм предметом дисертація є першим комплексним дослідженням філософсько-правових засад реформування механізму реалізації кримінальної відповідальності в сучасній Україні, у якому проаналізовано ключові чинники ефективності механізму застосування кримінальної відповідальності, визначені шляхи реформування МРКВ в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. За результатами проведеного дослідження сформульовано та обґрунтовано низку нових наукових положень, висновків і пропозицій. Вона також визначається сучасною постановкою проблемних питань, аналізом ключових чинників ефективності механізму застосування кримінальної відповідальності, визначенням векторів реформування МРКВ в контексті євроінтеграційних процесів в Україні.

У результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної ним мети та необхідною мірою реалізував поставлені завдання, при цьому сформульовані висновки та пропозиції є достатньо аргументовані та оригінальні, відповідають сучасним підходам до їх змісту та смислового наповнення, можуть бути успішно застосовані на практиці.

У своєму дослідженні І.В. Драган належним чином обґрунтовує, які положення, що виносяться ним на захист, є цілком новими, а які становлять удосконалення та подальший розвиток досягнень попередніх дослідників окреслених питань.

На наш погляд, найбільший науковий інтерес становлять ті положення новизни праці дисертанта, в яких, за результатами проведеного дослідження філософсько-правових засад реформування механізму реалізації кримінальної відповідальності в сучасній Україні автор обґрунтовує, що реформування вітчизняного механізму реалізації кримінальної відповідальності потребує поглибленого філософсько-правового аналізу чинників та напрямів згаданого реформування у структурно-функціональному, культурно-ціннісному та суспільно-політичному аспектах. Логічним кроком з боку дисертанта є

з'ясування специфіки та ролі правосвідомості учасників кримінально-правових відносин на кожній стадії кримінального процесу, а також доведення ним того, що якісні характеристики суб'єктивного ставлення до права знаходяться у стійкому взаємозв'язку з кількісними параметрами регулятивного потенціалу правових механізмів (при цьому автором обґрунтовано, що правосвідомість, зокрема професійна, є визначальним компонентом МРКВ і, водночас, головним засобом його реформування).

Автором було вдало сформульовано критерії ефективності МРКВ, до яких віднесено: а) міру взаємної відповідності та функціональної злагодженості складових цього механізму; б) міру сприяння наявної системної організації МРКВ виконанню його охоронної, регулятивної, каральної, відновлювальної, запобіжної та заохочувальної функцій; в) динаміку рецидивної злочинності. Водночас ним аргументовано, що однією з основних перешкод на шляху реформування МРКВ в сучасній Україні є вельми поширене суспільне несприйняття ряду демократичних реформ інституту покарання, зумовлене тривалим культом силових диктатур в межах суто репресивної системи організації цього інституту в СРСР.

Дисертант також підтримує концепцію, що необхідними умовами настання кримінальної відповідальності є не лише фактичне розкриття кримінального правопорушення (в інтерпретації дисертанта – злочину) та наявність достатньої доказової бази для встановлення істини по справі, але й доведення вини суб'єкта кримінального правопорушення, здійснення карних санкцій та відновлення соціальної справедливості.

У роботі окрема увага приділена концептуалізації мети й завдань кримінальної відповідальності як інструмента боротьби зі злочинністю в умовах реалізації політики євроінтеграції, при цьому наголошено на доцільності зміщення акценту від домінант каральної функції такої відповідальності до превалювання її відновлювальної та заохочувальної функцій.

Щодо систематизації структури МРКВ, то дисертант пропонує до неї віднести окрім норм кримінального, кримінального процесуального та кримінально-виконавчого права також правові норми, що закріплюють порядок відшкодування спричиненої скоєним кримінальним правопорушенням шкоди, та положення Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 02.08.2018 року, що уявляється абсолютно логічним і поміркованим. Відносно умов функціонування кримінально-виконавчої системи, то вони мають бути збалансованими та ефективними. А власне інститут кримінальної

відповідальності повинен бути обґрунтованим та гуманізованим, передбачати не лише пом'якшення кримінально-правових санкцій та дотримання прав людини у поводженні з засудженими, але й, насамперед, забезпечувати щодо останніх умови їхньої позитивної соціалізації.

Заслужують на схвалення й окремі підходи автора з приводу класифікації пріоритетних напрямів реформування вітчизняної системи покарань. Також він систематизує чинники дієвості норм права, що є складовими елементами МРКВ, на об'єктивні (детерміновані буттєвими умовами) та суб'єктивні (зумовлені специфікою свідомо-вольових установок людини). При цьому між першими та другими виявлено низку кореляційних залежностей.

Схвальною, але не новою в науці, є й ідея запровадження інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб. Дисертантом уточнено момент початку та завершення кримінальної відповідальності (шляхом визначення міри доцільного розширення її часових меж).

Крім цього, автор звертається до тлумачення принципу справедливості, критеріальним виміром якої мають стати не тільки свої «константи», але й низка «змінних параметрів», залежних від динаміки культурно-ціннісних пріоритетів суспільства (зокрема, в умовах сучасних демократизаційних процесів цей принцип вже не передбачає верховенства державних інтересів над інтересами інших суб'єктів при призначенні й виконанні покарань).

На підтримку заслуговують позиції автора щодо нормативного регулювання умов зняття судимості, адже ним запропоновано доповнити КК України статтею 88-1 «Умови погашення судимості», а ст. 91 КК України – пунктом 4, що передбачає відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також сплати несплачених сум податків, штрафів та інших обов'язкових платежів до бюджетів та державних цільових фондів.

Таким чином, з урахуванням викладеного, можна стверджувати, що новизна дисертації виявляється як у самому підході до досліджуваних проблемних питань, так і у запропонованому форматі їх розв'язання.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. При здійсненні оцінки найважливіших здобутків дисертаційного дослідження, необхідно наголосити, що ця наукова розробка за характером і змістом розкритих питань є новітнім комплексним і системним дослідженням філософсько-правових засад реформування МРКВ у сучасній Україні.

Ретельне ознайомлення із науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення і висновки, які виносяться здобувачем на

захист, мають відповідний високий ступінь наукової новизни. Дисертаційному дослідженню притаманні обґрунтовані, логічні та достовірні наукові висновки, які гармонійно вписуються в єдину концепцію МРКВ, доповнюють недосліджені чи малодосліджені сфери, орієнтують на те, що вчення про філософсько-правові засад реформування МРКВ відповідає сучасним науковим підходам і має перспективи для свого подальшого вдосконалення.

Немає сумнівів, що у роботі елементи наукової новизни сформульовані коректно, послідовно, виважено, а їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам. Насамперед на підтримку заслуговує авторський підхід до питань про об'єкт і предмет дослідження, його мету й завдання, що в кінцевому рахунку дозволило представити наукову ідею в своїй цілісній, завершеній та обґрунтованій формі, відійти від формалізму, забезпечити підхід, який дозволяє вважати дисертацію справжнім внеском в філософську, кримінально-правову та кримінальну процесуальну науки.

З урахуванням викладеного, висновки та рекомендації, що сформульовані в дисертації, мають високий ступінь достовірності й обґрунтованості, що підтверджується обсягом і надійністю використаних автором наукових праць, застосуванням загалом правильної методології дослідження, здійсненню наукових дискусій, власних емпіричних досліджень (про них докладно говорять додатки до роботи), відповідним науково-прикладним рівнем роботи, репрезентативною джерельною базою.

4. Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Практичне значення одержаних дисертантом результатів полягає в тому, що в матеріалах роботи досліджується взаємозв'язок між соціокультурними, політичними, економічними чинниками та МРКВ, роль правової свідомості в МРКВ, а також вплив правової свідомості та правової культури на застосування норм кримінального права, при цьому результати дослідження можуть бути використані у:

– *законотворчому процесі* – при розробці та прийнятті змін і доповнень до закону України про кримінальну відповідальність, кримінального процесуального та кримінально-виконавчого законодавства, при підготовці пропозицій до проекту Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;

– *практичній діяльності* правоохоронних органів України – під час розроблення методичних рекомендацій щодо службової діяльності органів

досудового розслідування та суду в ракурсі застосування матеріального, виконавчого та процесуального кримінального законодавства;

– в освітньому процесі – у ході викладання й вивчення дисциплін «Філософія права», «Теорія держави і права», «Кримінальне право», «Кримінальний процес». Для проведення навчально-методичної роботи в закладах вищої освіти України, підготовки методичних рекомендацій щодо напрямків покращення рівня правової свідомості, правової культури та правового виховання, у подальших наукових дослідженнях ролі правосвідомості при застосуванні норм кримінального права та при читанні лекцій «Кримінально-правова відповідальність» і «Вплив соціокультурних чинників на реформування кримінального законодавства».

Отже, дисертаційна робота може виступати теоретичним і прикладним підґрунтям для проведення подальших науково-прикладних досліджень філософських і правових засад реформування МРКВ. Висновки та рекомендації, що сформовані автором, можуть бути враховані при вдосконаленні чинного законодавства України у різних сферах.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення, висновки та пропозиції дисертації викладені у 10 наукових публікаціях, із них 3 – статті, опубліковані в наукових фахових виданнях України, 2 – статті, опубліковані в наукових періодичних виданнях іноземної держави, 5 – тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Зокрема, наукові положення, висновки та результати дисертаційного дослідження апробовано на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, серед яких: Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права: матеріали III-ї Всеукраїнської міжнародно-практичної конференції (м. Кременчук, 4-5 грудня 2015 р.), Правова система держави: сучасні тенденції та фактори розвитку: матеріали науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 5-6 квітня 2019 р.), Пріоритетні напрями модернізації системи права: матеріали науково-практичної конференції (м. Одеса, 17-18 травня 2019 р.), Стратегічні пріоритети розвитку економіки, обліку, фінансів та права в Україні та світі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 23 січня 2020 року).

Отже, уявляється, що зазначені результати наукової роботи є достатніми та репрезентативними. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам МОН України.

Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Аналіз назв та сутності тези доповідей на науково-практичних конференціях, рівно як і назв самих цих конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, необхідним чином вказують на те, що дисертація має належну апробацію та є самостійною науковою працею, що має завершений характер. Звернення до тексту дисертації дає підстави стверджувати, що за своєю структурою та змістом робота відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті дисертації на достатньому рівні відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого наукового дослідження.

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Маємо констатувати, що дисертаційна робота є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею, що містить науково-обґрунтовані висновки та рекомендації, які виставлені автором для публічного захисту. Ідеї, думки, позиції, результати дослідження і тексти праць інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування. Дисертант відповідально дотримав норми законодавства про авторське право і суміжні права та надав достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень та джерела інформації.

Отже, у дисертаційному дослідженні Драгана Ігоря Валентиновича на тему «Філософсько-правові засади реформування механізму реалізації кримінальної відповідальності в сучасній Україні» відсутні порушення академічної доброчесності. Саме оформлення дисертації відповідає вимогам, які висуваються до вказаного роду робіт. Структурно дослідження побудовано логічно, а розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою. При розподілі розділів основного тексту на підрозділи автором дотримані правила послідовності, пропорційності, взаємовиключення та неперервності.

Мета і завдання, про які йдеться у вступі, відповідають змісту дослідження та загальним висновкам, а всі зроблені висновки та сформульовані рекомендації підпорядковані єдиній генеральній лінії роботи – репрезентації цілісної картини філософсько-правових засад реформування МРКВ у сучасній Україні.

7. Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення. Як і при дослідженні будь-яких достатньо складних теоретико-прикладних питань, у зазначеній дисертації містяться окремі спірні, неузгоджені або не зовсім обґрунтовані положення, які

можуть стати підґрунтям для наукової дискусії й отримують свою подальшу досконалу розробку.

По-перше, в дисертації спостерігається дещо спрощений і редуційований підхід до окремих пропозицій, які стосуються змін до чинного КК України, зокрема в частині доповнення: а) ст. 51 «Види покарань» пунктом 13 «Примусове лікування від наркотичної та алкогольної залежності» з метою усунення детермінантів злочинності; б) ст. 18 «Суб'єкт злочину» КК України пунктом 3: «Суб'єктом злочину є юридична особа, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку». У першому випадку дисертанту треба було навести більше аргументів, які б переконали, що примусове лікування від наркотичної та алкогольної залежності повинно належати до покарань, а не до інших заходів кримінально-правового характеру (крім того, пропонуючи зміни до ст. 51 КК України, автор не говорить, що ж треба робити зі ст. 96 «Примусове лікування», яка не скасовується, а також як саме буде виглядати в межах розділу Х «Покарання та його види» Загальної частини КК України конкретна норма «Примусове лікування від наркотичної та алкогольної залежності», оскільки всі пункти у ст. 51 далі в межах цього розділу знайшли втілення в окремій статті). Щодо юридичної особи як суб'єкта злочину, то виникають такі питання: чому злочину, а не кримінального правопорушення; де у ст. 18 КК України автор побачив пункти, оскільки в ній лише чотири частини; який закон встановлює порядок створення та реєстрації юридичної особи; чи буде дія пропонованої норми універсальною (наприклад, чи стосуватися й випадків умисного вбивства, зґвалтування, розбою, вчиненого юридичною особою, що важко собі взагалі уявити), чи поширюватиметься тільки на окремі кримінальні правопорушення (зокрема, у сфері господарської діяльності); як буде співіснувати пропонована норма та існуючий розділ XIV¹ «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб» Загальної частини КК України, змін до якого автор не пропонує, тощо.

По-друге, у роботі паралельно з ключовим поняттям «механізм реалізації кримінально-правової відповідальності» (МРКВ) часто вживаються й такі поняття, як «механізм кримінально-правового впливу» (МКПВ) та «механізм кримінально-правового регулювання» (МКПР), однак при цьому недостатня увага приділена їхньому співвідношенню. Автор лише зазначає, що МРКВ та МКПВ є складовими МКПР, тож бажано було б деталізувати їхні структурно-функціональні характеристики. Більше того, при дослідженні місця і ролі правосвідомості в системі механізму реалізації кримінальної відповідальності суспільна, індивідуальна та професійна правосвідомість аналізуються в

дисертації здебільшого відокремлено одне від одного, тоді як у дійсних правовідносинах вони є взаємозалежними, а отже варто було б більшу увагу приділити аспектам їх корелятивного функціонування в системі МРКВ.

По-третє, не зовсім зрозумілим є твердження автора про те, що «корупція в органах держави, що забезпечують реалізацію кримінальної відповідальності, створює ілюзію недосконалості вітчизняної системи покарань» (с. 161 дисертації), адже якщо така «недосконалість» є лише «ілюзією», то чим тоді зумовлена потреба реформування цієї системи? Водночас потребує уточнення твердження автора про те, які саме органи входять до системи кримінальної юстиції, та чому дисертант у цьому випадку акцентує увагу виключно на органах та підрозділах кримінально-виконавчої системи.

По-четверте, навряд чи можна погодитися з дисертантом, що у сучасному кримінальному процесі першою стадією слід безальтернативно вважати дослідче провадження і тільки після неї – досудове розслідування. Натомість в юридичній літературі переважною вважається думка (М.І. Леоненко, Л.Д. Удалова та ін.), що першою стадією кримінального процесу все ж таки є досудове розслідування (провадження). Слід вказати, що тільки 27 січня 2021 року у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону № 4661 «Про внесення змін до деяких положень Кримінального процесуального кодексу України щодо підвищення ефективності досудового розслідування», де передбачено запровадити попередню стадію кримінального провадження – дослідчу перевірку.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що наведені вище критичні зауваження та рекомендації в цілому не впливають на позитивний та цінний для правової науки характер дисертації І.В. Драгана, а стосуються лише дискусійних питань, певної неповноти та непослідовності розгляду окремих питань теми дисертації.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертаційна робота Драгана Ігоря Валентиновича на тему «Філософсько-правові засади реформування механізму реалізації кримінальної відповідальності в сучасній Україні» є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам МОН України. Викладені в дисертації рекомендації та конкретні пропозиції щодо

удосконалення чинного законодавства України є необхідним чином обґрунтованими та аргументованими.

Таким чином, за своєю актуальністю, рівнем наукового вирішення досліджених питань, практичним значенням отриманих висновків та пропозицій, їх науковою обґрунтованістю і достовірністю наукове дослідження Драгана Ігоря Валентиновича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 року № 283), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (зокрема, пунктам 10 та 11), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167 (у редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 року № 979), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (у редакції Наказу Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759).

Відповідно, Драган Ігор Валентинович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Опонент –

заступник начальника відділу
організації досудового розслідування
Управління організаційно-методичного
забезпечення досудових розслідувань
Головного слідчого управління
Державного бюро розслідувань,
доктор юридичних наук, професор

Андрій САВЧЕНКО

Підпис Савченко А.В. засвідчую:

